

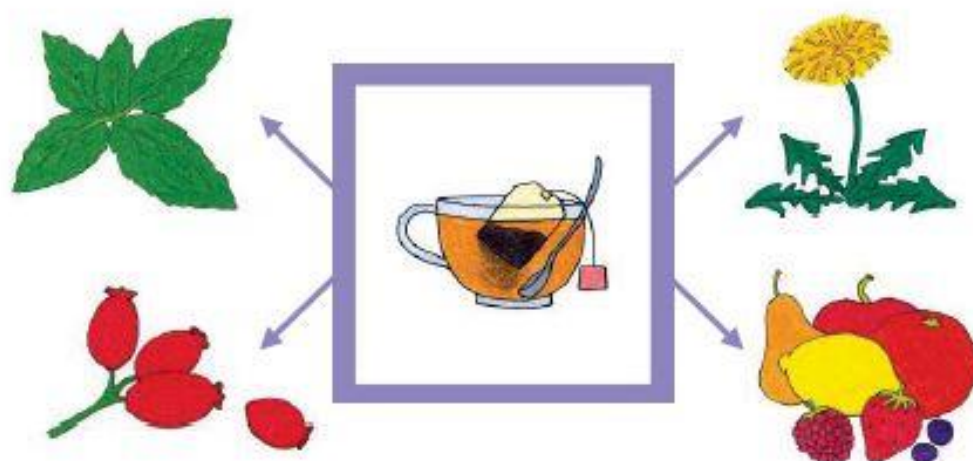
Mgr. Silvia MINÁRIKOVÁ

SPOZNÁVAME PRÍDAVNÉ MENÁ

alebo

AKÉ TO JE?

(I.)

REČ/REČOVÉ SCHOPNOSTI TROJROČNÉHO DIEŤAŤA

Trojročné dieťa už má rozsiahlu slovnú zásobu, používa rôzne gramatické pravidlá materinského jazyka a rozumie im, ohýba slová (skloňuje a časuje). Tvorí súvetia a kladie slová vo vete na správne miesto. Občas v jeho reči ešte pozorujeme gramatické nedostatky, ktoré sú spôsobené hypergeneralizáciou (nadmerným zovšeobecnením) gramatických pravidiel. Gramatické pravidlá sa dieťa totiž učí napodobňovaním. Počuté prenáša na to, čo by samo chcelo povedať. Do štyroch rokov sú gramatické chyby prirodzené, ide o tzv. fyziologický dysgramatizmus. Ak však problémy pretrvávajú aj po štvrtom roku, môže ísť o narušený vývin reči (3).

PODSTATNÉ MENÁ ► SLOVESÁ ► PRÍDAVNÉ MENÁ

Z hľadiska slovných druhov sú jadrom detskej slovnej zásoby v ranom štádiu vývinu reči podstatné mená, teda slová, ktoré pomenúvajú osoby, zvieratá a veci z najbližšieho okolia dieťaťa. Na ne sa „nabaľujú“ slová označujúce deje, teda slovesá, a deti začínajú produkovať dvojslovné spojenia. Medzi druhým a tretím rokom života dieťaťa sa objavuje v jeho slovnej zásobe ďalší slovný druh – prídavné mená (3). Dieťa si ich začína osvojovať súčasne s tým, ako u neho narastá potreba vyjadriť vlastnosti osôb a vecí.

PRÍDAVNÉ MENÁ - OD PROTIKLADOV K VLASTNOSTIAM

V komunikácii dospelého s dieťaťom sa najčastejšie vyskytujú prídavné mená označujúce protiklady vlastností, ako sú dobrý – zlý, škaredý – pekný, špinavý – čistý, malý – veľký atď., ktorými dospelí učia deti tieto kvality rozlišovať (1). Detské hodnotenie sa teda od počiatočných etáp osvojovania prídavných mien sústreďuje na protikladné póly. Vyššiu frekvenciu v reči ale dosahuje „kladný“ člen páru (9).

Spočiatku dieťa prídavné mená nepoužíva samostatne, ale uplatňuje ich iba v „naučenom“ tvare, čiže používa výhradne také isté kombinácie slov (prídavné meno + podstatné meno/vlastnosť + vec), ktoré počuje v reči najbližších osôb. Tieto slovné spojenia neohýba (6, 7).

V neskoršom období začína dieťa aktívne používať prídavné mená vyjadrujúce vlastnosti objektov (tzv. akostné prídavné mená, napr. čačaný, bakaný, špinavý) a prívlastňovacie prídavné mená (napr. tatove, mamina) v správnom gramatickom tvare (adekvátne vyjadrený rod, číslo, pád). V ďalšej fáze sa objavujú v slovnej zásobe prídavné mená označujúce farby

potrebné zaplniť. Jednou z nich je aj nácvik schopnosti odvodzovať prídavné mená z opisných tvarov. A to aj napriek tomu, že zhodnotenie schopnosti odvodzovať aj stupňovať prídavné mená je jedným zo základných bodov pri hodnotení jazykových a rečových schopností dieťaťa (pozri napr. Heidelbergský test rečového vývinu).

Preto sme sa rozhodli spracovať aspoň malú časť úloh, ktoré môžu odborníci – logopédi, ale aj rodičia a učitelia v materských školách či centrách poradenstva používať hravou formou pri práci s deťmi. Ponúkame súbor úloh, ktoré sú pripravené na okamžité použitie v praxi. Zároveň je možné ich využiť aj v rámci diagnostického procesu.

PRE KOHO SÚ KARTY URČENÉ A ČO PODPORUJÚ?

Didaktické karty **Spoznávame prídavné mená alebo aké to je? (I.)** sú určené deťom od 2 do 6 rokov, ale i starším deťom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Využijú ich vo svojej praxi logopédi, rodičia, učiteľky materských škôl, ako aj odborní pracovníci v poradniach a ambulanciách.

Cieľom používania našich kariet je pomôcť deťom, aby sa ich reč vyvíjala správnym spôsobom.

Hra s kartami podporuje:

- vývin gramatickej stránky reči,
- rozvoj slovnej zásoby,
- verbálnu pohotovosť.

Použitie kariet sme overovali v praxi. Obrázky sú jednoduché, ľahko pochopiteľné. Ďalej uvádzame niekoľko možností, ako materiály využívať.

Didaktické karty odporúča Slovenská asociácia logopédov.

OBSAH BALENIA

- 50 kariet s farebnými ilustráciami na tvorbu prídavných mien,
- teoretické východisko a návrhy úloh pre deti.

1. Torta (čokoládová, mandľová, banánová, šľahačková)

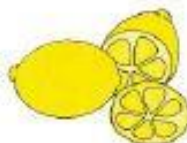
2. Polievka (hrachová, cibuľová, paradajková, hubová)

3. Nátierka (vajíčková, cesnaková, syrová, maslová)

4. Zmrzlina (čokoládová, melónová, citrónová, malinová)

5. Sušienka (karamelová, mliečna, hrozienková, arašidová)

6. Pizza (hubová, syrová, salámová, papriková)

7. Koláč (jablkový, makový, čerešňový, tvarohový)

8. Čaj (ovocný, púpavový, šípkový, mäťový)

9. Džem (slivkový, marhuľový, šípkový, jahodový)

10. Šalát (uhorkový, kapustový, fazuľový, zemiakový)

NÁVRHY ÚLOH PRE DETI

ÚLOHA 1

Učiteľ/logopéd/rodič prikladá k centrálnemu obrázku jednotlivé možnosti a pýta sa dieťaťa. Úlohou dieťaťa je tvoriť zodpovedajúce prídavné mená.

Napr.: centrálny obrázok ŠALÁT, možnosti: uhorka, kapusta, fazuľa, zemiaky.

„Aký šalát urobíme z uhoriek?“ Odpoveď: „Uhorkový.“

ÚLOHA 2

Učiteľ/logopéd/rodič k centrálnemu obrázku vyberie 5 alebo viac možností. Dieťa najprv určí, ktoré z možností k obrázku logicky nepatria, a podľa zostávajúcich možností tvorí prídavné mená.

Napr.: centrálny obrázok ŠALÁT, možnosti: uhorka, kapusta, fazuľa, zemiaky, čokoláda.

Dieťa vylúči čokoládu, lebo šalát z čokolády neexistuje. Ďalej postupujeme ako v úlohe 1: „Aký šalát urobíme z uhoriek?“ Odpoveď: „Uhorkový.“